

MARIANA NOREL (coordonator)

PETRU BUCURENCIU • MIHAELA DRAGU

ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE

**Culegere de noțiuni teoretice și aplicații
clasele V-VIII**

București, 2021

CUPRINS

1. ELEMENTE DE FONETICĂ	7
Clasa a V-a	
Aspecte teoretice.....	8
Aplicații	9
Clasa a VI-a	
Aspecte teoretice.....	11
Aplicații	12
Clasa a VII-a	
Aspecte teoretice.....	14
Aplicații	14
Clasa a VIII-a	
Aspecte teoretice.....	15
Aplicații	16
<i>Test sumativ 1</i>	18
2. ELEMENTE DE VOCABULAR	20
Clasa a VI-a	
Aspecte teoretice.....	21
Aplicații	21
Clasa a VII-a	
Aspecte teoretice.....	23
Aplicații	27
Clasa a VIII-a	
Actualizare • Aplicații.....	30
<i>Test sumativ 2</i>	32
3. VERBUL	34
Clasa a V-a	
Aspecte teoretice.....	35
Aplicații	36
Clasa a VI-a	
Aspecte teoretice.....	39
Aplicații	39
Clasa a VII-a	
Aspecte teoretice.....	41
Aplicații	41
Clasa a VIII-a	
Actualizare • Aplicații.....	44
<i>Test sumativ 3</i>	46

4. SUBSTANTIVUL	48
Clasa a V-a	
Aspecte teoretice.....	49
Aplicații	51
Clasa a VI-a	
Aspecte teoretice.....	53
Aplicații	54
Clasele a VII-a și a VIII-a	
Actualizare • Aplicații.....	57
<i>Test sumativ 4</i>	60
5. ADJECTIVUL	62
Clasa a V-a	
Aspecte teoretice.....	63
Aplicații	64
Clasa a VI-a	
Aspecte teoretice.....	67
Aplicații	68
Clasa a VII-a	
Aspecte teoretice.....	71
Aplicații	72
Clasa a VIII-a	
Actualizare • Aplicații.....	75
<i>Test sumativ 5</i>	77
6. PRONUMELE ȘI ADJECTIVELE PRONOMINALE	80
Clasele a V-a și a VI-a	
Aspecte teoretice.....	81
Aplicații	82
Clasa a VII-a	
Aspecte teoretice.....	84
Aplicații	86
Clasa a VIII-a	
Actualizare • Aplicații	88
<i>Test sumativ 6</i>	90
7. NUMERALUL	92
Clasele a V-a și a VI-a	
Aspecte teoretice.....	93
Aplicații	94
Clasele a VII-a și a VIII-a	
Aspecte teoretice.....	96
Aplicații	97
<i>Test sumativ 7</i>	100

8. ADVERBUL	102
Clasele a VI-a și a VII-a	
Aspecte teoretice.....	103
Aplicații	104
Clasa a VIII-a	
Actualizare • Aplicații.....	106
<i>Test sumativ 8</i>	109
9. INTERECȚIA	111
Clasele a VII-a și a VIII-a	
Aspecte teoretice.....	112
Aplicații	112
<i>Test sumativ 9</i>	114
10. ENUNȚUL	116
Clasa a V-a	
Aspecte teoretice.....	117
Aplicații	117
Clasa a VI-a	
Aspecte teoretice.....	119
Aplicații	119
Clasa a VII-a	
Aspecte teoretice.....	121
Aplicații	122
Clasa a VIII-a	
Aspecte teoretice.....	124
Aplicații	125
<i>Test sumativ 10</i>	127

1. ELEMENTE DE FONETICĂ

Clasa a V-a

Conținuturi vizate:

- Tipuri de sunete: consoană, vocală, semivocală
- Corespondența sunet-literă
- Silaba
- Accentul (aplicativ)

Competențe specifice vizate:

4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază.

4.4. Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală.

Clasa a VI-a

Conținuturi vizate:

- Diftong, triftong, hiat (aspecte ortografice și ortoepice)
- Despărțirea în silabe

Competențe specifice vizate:

4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare.

4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă.

Clasa a VII-a

Conținuturi vizate:

- Utilizarea corectă a accentului. Variante accentuale admise/neadmise de normă

Competențe specifice vizate:

4.3. Aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă.

4.4. Raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfosintactică, fonetică și lexicală.

Clasa a VIII-a

Conținuturi vizate:

- Scrierea și pronunția cuvintelor de origine străină, conținând foneme nespecifice limbii române

Competențe specifice vizate:

4.3. Analizarea elementelor de dinamică a limbii, prin utilizarea achizițiilor de sintaxă, morfologie, fonetică, lexic și semantică prin raportare la limbile moderne.

4.4. Valorificarea relației dintre normă, abatere și uz în adecvarea strategiilor individuale de comunicare.

Clasa a V-a

Aspecte teoretice

A. Tipuri de sunete

În limba română există trei tipuri de sunete:

- **consoanele** (se pronunță cu ajutorul altor sunete): *b, c, d, f, s, t* etc.;
- **vocalele** (se pronunță singure): *a, ă, â/î, e, i, o, u*;
- **semivocalele** (asemănătoare cu vocalele, însă, spre deosebire de acestea, sunt pronunțate mai puțin intens și nu pot alcătui singure silabe): *ș, j, ș, ȝ*.

Example:	C A R T E	D A R	C O A L Ă
	c v c c v	c v c	c s v c v

B. Corespondența sunet-literă

1. De regulă, în limba română, o literă transcrie un singur sunet.

cameră – 6 litere și 6 sunete

OBSERVAȚIE

Există sunete care pot fi redată prin litere diferite:

- sunetul **î** poate fi redat prin litera **î** (**întors, neîncetat, hotărî**) sau prin litera **â** (**adânc, pâine**);
- sunetul **k** poate fi redat prin litera **c** (**carte**), prin litera **k** (**kilogram**) sau prin litera **q** (**Qatar**);
- sunetul **v** poate fi redat prin litera **v** (**vapor**) sau prin litera **w** (**watt**);
- sunetul **i** poate fi redat prin litera **i** (**iarna**) sau prin litera **y** (**yală**);
- sunetul **u** poate fi redat prin litera **u** (**cuprins**) sau prin litera **w** (**show**).

2. Grupurile de litere *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* pot transcrie:

a. două sunete atunci când sunt urmate de consoană în aceeași silabă sau când formează singure silaba;

cere (ce-re) – 4 litere, 4 sunete *gem* – 3 litere, 3 sunete

chenar (che-nar) – 6 litere, 5 sunete *verighetă (ve-ri-ghe-tă)* – 9 litere, 8 sunete

b. un singur sunet atunci când sunt urmate de o vocală în aceeași silabă sau când apar la finalul unui cuvânt monosilabic.

ciornă (cior-nă) – 6 litere, 5 sunete *fragi* – 5 litere, 4 sunete

cheamă (chea-mă) – 6 litere, 4 sunete *gheară (ghea-ră)* – 6 litere, 4 sunete

3. Litera *x* transcrie două sunete:

a. *ks: fixat* – 5 litere, 6 sunete

b. *gz: examen* – 6 litere, 7 sunete

C. Silaba

Silaba reprezintă sunetul sau grupul de sunete rostit printr-un singur efort expirator, având obligatoriu în componență o vocală.

În funcție de numărul de silabe din componența lor, cuvintele pot fi clasificate în:

– *monosilabice*: dor, cal, eu;

– *plurisilabice*: caiet (ca-iet), carnețel (car-ne-țel), petrecere (pe-tre-ce-re).

D. Accentul

Accentul reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe din structura cuvântului. În limba română, accentul nu are un loc fix.

Se remarcă importanța accentului în cazul cuvintelor care se scriu la fel, dar care se pronunță diferit, având adesea și sensuri diferite.

Exemple: Ei au trei **copii**: un băiat și două fete.
Profesorul a cerut două **copii** ale fișei.

Aplicații

1 Completează cuvintele de mai jos cu *â* sau *î*.

ad_nc	re_nceput
ntrebare	hotăr
vis_nd	ne_ntrerrupt
cobor_	sub_nțeles
_ncape	bl_ndețe

2 Încercuiește varianta corectă a cuvântului, utilizând dicționarul dacă este necesar.

bomboană/bonboană	pamblică/panglică
ghiață/gheață	izgonire/isgonire
delicvent/delincvent	abțibild/acțibild
dezbateră/desbateră	înpopoțonat/împopoțonat
exemplu/ecemplu	Gheorghe/Ghiorghe

3 Grupează cuvintele din lista de mai jos în funcție de sunetele pe care le transcrie litera *x*, completând tabelul dat.

fix, pixuri, exemplu, exercițiu, Alexandru, exil, oxidat, xilofon, taxatoare, maxim, excursie, auxiliar, excelent, exotic, examen.

x = ks	x = gz
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

4 Menționează numărul de litere și numărul de sunete din cuvintele următoare.

ghinion → __ litere
 → __ sunete

cireașă → __ litere
 → __ sunete

ceară → __ litere
 → __ sunete

geografie → __ litere
 → __ sunete

ginere → __ litere
 → __ sunete

ghem → __ litere
 → __ sunete

xerox → __ litere
 → __ sunete

exterior → __ litere
 → __ sunete

chenar → __ litere
 → __ sunete

chiar → __ litere
 → __ sunete

5 Desparte cuvintele în silabe și încercuiește silaba accentuată în fiecare caz.

aripă → _____ veveriță → _____

fițuică → _____ inimă → _____

debut → _____ musaca → _____

fenomen → _____ doctoriță → _____

ferigă → _____ matur → _____

6 Scrie propoziții dezvoltate prin care să illustrezi sensurile cuvintelor în funcție de accent.

haină → _____

haiⁿă → _____

veselă → _____

vese^lă → _____

lumina → _____

lumiⁿă → _____

Clasa a VI-a

Aspecte teoretice

A. Diftong, triftong, hiat (aspecte ortografice și ortoepice)

1. După **ș** și **j**, în rădăcina cuvântului se scrie și se pronunță **a** (nu **ea**), în cuvinte ca: așază, înșală, tânjală (vezi expresia „a se lăsa pe tânjală”).

2. După **ș** și **j**, sufixele se scriu și se pronunță:

- **-eală** (ca în îndrăzneală): greșeală, oblojeală;
- **-ean** (ca în brașovean): ieșean, clujean, someșean;
- **-eață** (ca în negreață): roșeață;
- **-ească** (ca în bărbătească): strămoșească, vitejească.

3. În **pronumele personale** și în formele verbului **a fi** se scrie **e**, dar se pronunță **[ie]**: eu, el, ei, ele, ești, este, e, eram, erai, era, erați, erau.

4. Sunetele **oa** și **ua**

- La început de cuvânt se scrie totdeauna **oa**: oare, oameni, oaste.
- După consoană se scrie și se pronunță **oa**: coadă, doar, joacă, moară, soare.
- După vocală se scrie:
 - **oa** când alternează cu **o**: cuvioasă/cuvios, respectuoasă/respectuos;
 - **ua** când nu alternează cu **o** (ci cu **uă**): a doua/două, roua/rouă, ziua/ziuă.

5. Vocalele duble notează două sunete identice și se pronunță, de regulă, amândouă, în silabe diferite: licee (li-ce-e); fiind (fi-ind), alcool (al-co-ol).

B. Despărțirea cuvintelor în silabe

1. **O consoană între două vocale** trece în silaba următoare: ma-să; pă-du-re; ve-de-re.

Această regulă se aplică și în următoarele situații:

– dacă înaintea consoanei sau după ea se află un **diftong** sau un **triftong**, la despărțirea în silabe, consoana trece în silaba următoare: pâi-ne; stro-pea-lă; cre-ioa-ne;

– litera **x** este considerată o singură consoană și trece în silaba următoare atunci când se află între două vocale: a-xă; e-xa-men; e-xer-ci-țiu.

2. Când avem **două consoane** aflate **între două vocale**, la despărțirea în silabe, prima consoană rămâne în silaba dinainte, iar a doua consoană, în silaba următoare: ar-tă; ac-tiv; tic-sit; mun-te.

EXCEPȚIE

Dacă în grupul de două consoane, a doua este **l** sau **r**, iar prima este **b, c, d, f, g, h, p, t, v**, despărțirea în silabe se face înaintea întregului grup: o-braz; co-dru; a-flu-ent; a-fri-can; a-gra-fă; su-ple-țe; pa-tru.

3. Când avem **trei sau mai multe consoane între două vocale**, la despărțirea în silabe, prima consoană rămâne în silaba dinainte, iar celelalte trec în silaba următoare: as-tru; mon-stru; con-struc-tor.

EXCEPȚIE

În cazul grupurilor de consoane **lpt, mpt, nct, nct, ncs, ndv, rct, rtf, stm**, despărțirea se face după a doua consoană din grup: sculp-tu-ră; somp-tu-os; punc-taj; func-ți-e; jert-fă; ast-ma-tic; sand-vici.

4. Două **vocale în hiat** se despart, făcând parte din silabe diferite: **du-el**; **a-le-e**; **po-e-zi-e**.

Când **o vocală este urmată de un diftong sau de un triftong**, despărțirea se face înaintea diftongului sau a triftongului: **plo-uă**; **le-oai-că**; **su-iau**; **du-ios**.

Atenție!

Nu se despart la sfârșit de rând, ci se trec integral pe rândul următor:

- substantivele proprii: Popescu, Ana-Maria, Ploiești;
- numerele ordinale scrise cu cifre și litere: (al) doilea, (al) V-lea, (a) 5-a;
- construcții ca: i-a; s-a; dându-l.

Aplicații

1 **Încercuiește variantele corecte și integrează-le în enunțuri proprii.**

- ploat/plouat → _____
- greșeală/greșală → _____
- înșală/înșeală → _____
- fiică/fică → _____
- uaspete/oaspete → _____
- tigroaică/tigruaică → _____
- sibeian/sibian → _____
- alcol/alcool → _____
- ierbivor/erbivor → _____
- servici/serviciu → _____
- gorjan/gorjean → _____

2 **Completează fiecare enunț cu forma corectă a cuvântului din paranteză.**

- Tata a dat cu _____ (ierbucid/erbucid) în curte, printre dale.
- Întotdeauna _____ (se așază/se așează) pe acea bancă din parc.
- Acea poveste are un final _____ (ambiguu/ambigu).
- El _____ (crează/creează) adevărate opere de artă.
- S-a dovedit a fi o persoană _____ (afectuoasă/afectoasă).
- Pentru prăjituri vom cumpăra niște _____ (foitaj/foietaj) mâine.
- Au spus că _____ (idea/ideea) noastră este una genială.
- S-a considerat mereu un _____ (orășan/orășean).